

Overweging 15 mei 2016

De Geest

Lezingen: Joel 2, 28-32; Handelingen 2, 1-11; Johannes 20, 19-23.

Op de zesde zondag van Pasen lazen we het gedeelte uit Joel waarin God aan zijn volk de belofte doet om voor Juda alle geleden leed te herstellen. De akkers zullen weer vruchten dragen en het volk zal verenigd zijn met de Eeuwige. Vandaag wordt Joel hernomen met het deel dat gaat over de uitstorting van Gods geest over alle leden van het Godsvolk. Mannen, vrouwen, kinderen, vrijen en slaven. Allen die de Naam van de Heer aanroepen. Het kleine profetenboekje onder de naam Joel heeft als hoofdthema de dag van de Heer. Dat is niet zomaar een dag. Het is de dag van de voltooiing waarop alles wat niet op het licht is geijkt zal zwichten en verwaaien, zoals Oosterhuis schrijft.

Op vergelijkbare wijze vieren we met Pinksteren, de vijftigste dag, de volheid van Pasen. 50 dagen als getal van de volheid, zeven maal zeven plus één. Het herinnert aan het jubeljaar, waarin alles wat gebonden is losgemaakt wordt: slaven, landerijen, contracten. De viering van het jubeljaar wordt voorgeschreven in Leviticus 25. Het is echter nooit standaard praktijk geworden. Het gaat misschien ook wel heel ver. Het heeft de bedoeling duidelijk te maken dat we geen eigenaren kunnen zijn van hetgeen we uit Gods hand ontvangen. Mede daardoor is het waarschijnlijk meer een beeld van de messiaanse tijd, van de voltooide tijd geworden.

Het feest van de vijftigste dag na Pesach herinnert ook aan de eerste vruchten na de aankomst in het beloofde land. Het is een oogstdankfeest. In geestelijke zin is het te vergelijken met de eerste vruchten van de verrijzenis. Vrijheid en vruchtbaarheid zijn de gaven van de Geest, zoals het leven zelf vrucht van Gods Geest is. Schepping, bevrijding, intocht in beloofd land, vruchtbaarheid. Ziedaar de begrippen die een rol van betekenis spelen in het vieren van Pasen en Pinksteren. Zij vormen één heilsgebeuren. En dat komen we dan ook tegen in de lezingen uit Handelingen en het Evangelie.

In het Johannesevangelie wordt verteld hoe Jezus op de avond van de eerste dag van de week, de dag van zijn opstanding, aan zijn leerlingen verschijnt, hoewel die zich min of meer verschanst hadden. Hij breekt door hun angst heen en laat zien dat Hij leeft. Hij zendt de leerlingen zoals Hij gezonden is en blaast zijn adem over hen, zoals de adem van God de mens in het begin van de schepping tot levend wezen maakte. Zij worden nieuwe mensen door de Geest die zij ontvangen en krijgen de opdracht om door de dienst van vergeving ook anderen de mogelijkheid te geven nieuwe mensen te worden. Er breekt met de opstanding en de gave van de Geest een nieuwe schepping aan. Het is de dag des Heren. In dit verhaal wordt de Geest al met Pasen medegedeeld; en wel op de avond van de eerste dag van de week, traditioneel ook de dag van de schepping. Hierdoor wordt nadruk gelegd op de relatie tussen Jezus Christus als nieuwe adam en zijn leerlingen als nieuwe schepping na Pasen. Tevens op de directe relatie tussen de zending van Jezus en de voortzetting ervan in de leerlingen.

Een ander accent, meer ingebed in de Joodse traditie, wordt gelegd in de Handelingen van de apostelen. De setting van het verhaal is die van de viering van het Wekenfeest, 50 dagen na Pesach, de dag van de uitredding en van de uittocht. En dit is niet zonder belang voor de betekenis van het verhaal. De eerste leerlingen van Jezus zijn bij het aanbreken van de dag al bijeen. Het is namelijk gebruikelijk dat joodse mannen in de nacht van het feest bij elkaar zitten om thora te studeren. Met name betreft het dan Exodus, maar tegenwoordig ook commentaren uit de Talmoed en spirituele geschriften. Pinksteren is niet alleen een oogstfeest en als zodanig de voltooiing van de uittocht,

maar ook de herinnering aan de gave van de thora, de verbondstafels op de Sinai. Daarom wordt in de nacht thora gelezen als voorbereiding op de gedachtenis van de gave ervan. De gave van de thora is immers één ding, maar deze ontvangen en een plaats geven in je leven is een tweede. Daarom moet je die bestuderen en herkauwen om de betekenis voor het leven nu en hier te ontdekken ('wie niet studeert is niet bekeerd')

Ds. G.H. Cohen Stuart vertelt hoe hij zich, na een nacht waken en studeren in Jeruzalem bij gelegenheid van de viering van het Wekenfeest, gedragen voelde op vleugels van de geest tijdens het bidden van het ochtendgebed. En hoe hij zich kon voorstellen hoe de apostelen de nacht hadden doorgebracht met het bestuderen van de betekenis van Christus in het licht van de openbaring op de Sinai.

Er is een overlevering over twee rabbijnen die samen in de nacht met grote intensiteit studeren en hoe de thora zich hierover verheugde als op de Sinai. En de thora werd tot vuur op hun hoofden. De overlevering kent vele van dit soort verhalen over het vuur en de gloed van het woord van de Eeuwige die de hoofden omstraalt van hen die het woord met grote toewijding, overgave en intensiteit bestuderen. Alsof het vuur waarmee het gegeven is, loskomt en zichtbaar wordt in de leerling. We herkennen dit motief ook in het pinksterverhaal uit Handelingen.

Een andere overlevering vertelt dat toen op de Sinai de tien woorden werden gegeven, deze zich onmiddellijk verdeelden in de zeventig talen van de wereld, opdat het Woord van God voor ieder verstaanbaar zou zijn in de eigen taal. Ook dit motief komen we tegen in het verhaal over de apostelen. Dit gegeven is ook in overeenstemming met de opdracht aan de leerlingen om Christus, het levende woord van God, te verkondigen tot de uiteinden van de aarde, opdat alle tong (elke taal) zou belijden: "Jezus Christus is Heer". De tekenen die hun verkondiging vergezellen, zijn een blijk van de waarachtigheid van de nabijheid van het Godsrijk, van de dag des Heren, van de volheid van de tijden; en door hun dienst van de verzoening betekent het ook het herstel van de relatie met God en van het verbond, nu niet alleen met Israel, maar met alle volken.

Daarom ook vertelt Handelingen over de vurige tongen op de hoofden van de apostelen, teken van de vurigheid van hun studie. Zij zijn vervuld van het levende woord van God, de uitdrukking, de articulatie, van Gods Geest. Het mag ook verwijzen naar de vurigheid van hun verkondiging waarin Het Levende Woord wordt medegedeeld. Ook horen allen hen spreken in de eigen taal, de zeventig talen van de wereld. Dit om aan te tonen dat het gaat om het authentieke woord van God.

Zij verkondigen een universele, alle mensen betreffende, boodschap van heil, die in de zuivere betekenis van het woord katholiek is. Het verbond van God met zijn eersteling wordt opengeboken naar alle volken. Niet alleen de Joden uit de diaspora die onder de volken leven, maar ook de heidenvolken, allen die de naam van de Heer aanroepen, mogen delen in dat nieuwe verbond.

Het beloofde land is maar vruchtbaar wanneer alle volken verzameld zijn onder één banier. Dat moet niet in totalitaire zin verstaan worden. Het gaat niet om cultuurdwang of gedwongen bekering. Pinksteren betreft het wonen in het beloofde land en het genieten van de eerste vruchten ervan. Vruchten die de oogst zijn van een leven in overeenstemming met het door God gegeven woord. Heeft de eeuwige bij monde van

Mozes immers niet gezegd: "wanneer jullie mijn woord onderhouden, zullen jullie gelukkig en in vrede leven in het land dat ik jullie geven zal".

Dat woord moeten we ons telkens te binnen brengen, opdat het vrucht kan dragen.

Vruchten van de Geest. Wat die vruchten van de Geest zijn kunnen we lezen in Galaten 5,22v: "...de vrucht van de Geest is liefde, vreugde, vrede, geduld, vriendelijkheid, goedheid, vertrouwen, zachtmoedigheid, zelfbeheersing". (zie ook het lied 'wat zijn de goede vruchten' van Willem Barnard)

De kerk, wier geboortedag we vandaag vieren, is geroepen te getuigen van die volheid en ernaar te verwijzen. De dag des Heren als wenkend perspectief en richtingwijzer voor al ons handelen, of anders gezegd als een kritisch normatief begrip waarmee we onze wereld beschouwen in het licht van de hiervoor genoemde waarden: liefde, vrede, goedheid, zelfbeheersing en vertrouwen. Amen.